

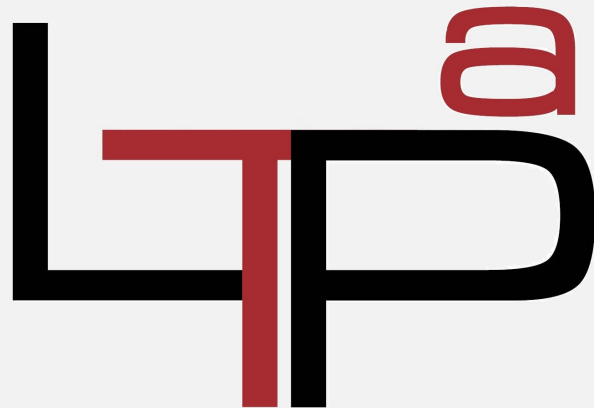
ISSN 2029-1477

„ON-LINE“ MOKSLO DARBŲ ŽURNALAS

TAIKOMOJI PSICHOLOGIJA

Numeris 1 / 2017

CONTEMPORARY APPLIED PSYCHOLOGY

LIETUVOS TAIKOMOSIOS PSICHOLOGIJOS ASOCIACIJA

Žurnalo redaktorių kolegija

Editorial Board

Vyriausiasis redaktorius
Editor in Chief

doc. dr. Gintaras Chomentauskas, Žmogaus studijų centras, Lietuva

Nariai
Editors

dr. Diana Rus, Creative Peas, Nyderlandai

prof. dr. Gediminas Navaitis, Mykolo Romerio universitetas, Lietuva

doc. dr. Visvaldas Legkauskas, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

dr. Edita Dereškevičiūtė, Žmogaus studijų centras, Lietuva

Justinas Burokas, Žmogaus studijų centras, Lietuva

Recenzuojamas „on-line“ mokslo darbų žurnalas „Taikomoji psichologija“

Leidžiamas kartą metuose

Numeris 1, 2017

ISSN 2029-1477

© Lietuvos taikomosios psichologijos asociacija, 2017. Visos teisės saugomos.

Žurnalą leidžia

Lietuvos taikomosios psichologijos asociacija

Trakų g. 8, 2A korp., LT-01132, Vilnius

Tel.: (0370 5) 2626763, faks.: (0370 5) 2627671

El. p.: office@humanstudy.lt ;

www.ltpa.eu

Norėdami publikuoti straipsnius žurnale rašykite į gintaras@humanstudy.lt arba justinas@humanstudy.lt

TURINYS

G. Navaitis, K. Ralys. Sąmoningas tėvystės / motinystės atsisakymas	4
V. Legkauskas, D. Būdaitė. Pradinių klasių mokinių laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais sąsajos su mokymosi motyvacija ir mokymosi pasiekimais	11

SĄMONINGAS TĖVYSTĖS / MOTINYSTĖS ATSISAKYMAS

prof. dr. Gediminas Navaitis

Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas

Adresas: Ateities 20, 10101, Vilnius

Tel. (8-5) 2714716

El. paštas: navaitis@mruni.eu

Žmogaus studijų centras

Trakų g. 8, 2a korp., 01132, Vilnius

Tel.: (8 5) 2626763

El. p.: office@humanstudy.lt

prof. dr. Kęstutis Ralys

Lietuvos Edukologijos universitetas, Socialinės komunikacijos institutas

Socialinės pedagogikos katedra

Adresas: Studentų g. 39, 08106, Vilnius

E. paštas: kestutis.ralys@gmail.com

Santrauka

Šiuolaikinis šeimos modelis, jį atitinkančios vertybės yra prieštaringos. Straipsnyje nagrinėjamas jų prieštarumas vaikų turėjimo ir sąmoningo tėvystės / motinystės atsisakymo kontekste. Pateikiami duomenys apie internetinės pažinčių sistemos „Darni pora“ dalyvių požiūrį į šeimines konsteliacijas.

Straipsnyje pristatomi duomenys rodo, kad dauguma jaunesnio amžiaus žmonių norėtų kurti šeimą, kurioje sutuoktiniai augina bendrus biologinius vaikus. Vyresniame amžiuje lengviau pripažįstama dalyvavimo partnerio (-ės) vaikų ugdyme galimybė. Šiame amžiuje dažniau ir sąmoningai atsisakoma tėvystės / motinystės.

Sąmoningo tėvystės / motinystės atsisakymo motyvai remiasi prioriteto suteikimu kitiems poreikiams: profesinės karjeros, materialinio gerbūvio sukūrimo, gyvensenos stabilumo (nenoro keisti įprastą gyvenimo būdą) ir pan.

Dalis sąmoningai atsisakančių tėvystės / motinystės stigmatizuoja negalinčius(-as) turėti vaikų dėl medicininių priežasčių, priskiria jiems / joms neigiamos savybės.

Pagrindinės sąvokos: *santuokinis partneris (-ė), sąmoningas tėvystės / motinystės atsisakymas.*

CONSCIOUS PATERNITY / MATERNITY REFUSAL EMPIRICAL RESEARCH RESULTS

prof. dr. Gediminas Navaitis

Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work

Address: Ateities 20, LT-10101, Vilnius, Lithuania

Ph.: +370 5 2714716

E-mail: navaitis@mruni.eu

Human Study Center

Address: Traku st. 8, 2a bldg., LT-01132, Vilnius, Lithuania

Ph.: + 370 5 2626763

E-mail: office@humanstudy.lt

prof. dr. Kęstutis Ralys

Lithuanian University of Educational Sciences, Institute of Social Communication

Department of Social Pedagogics

Address: Studentų st. 39, LT-08106, Vilnius, Lithuania

E-mail: kestutis.ralys@gmail.com

Summary

The traditional family consisting of spouses and their children are educated in general, the concept cannot always be realized. The number of families composed of a second marriage or families where spouses deliberately refuses paternity / maternity. The data show a relatively clear trend family options. The examined groups, the majority of younger people focused on the family, where the spouse is raising a biological child. Old age easier to recognize the participation of the partner (s) of child education option. Key having children, raising their motives are emotional and individualistic. Only an insignificant proportion of children associated the possession of the social status of the parents. Similar / maternity reasons for the refusal. Younger age unwillingness to have children based on their professional careers, the creation of material well-being and so on. Satisfaction priority. Old age such a refusal is considered a sort of second nature, although usually more dependent not on the age of the properties, and since you do not change the normal way of life It should be noted that persons who are unable to have children stigmatized, they attributed negative characteristics, and it makes even those who own (own) deliberately refuses paternity / maternity.

Keywords: *family partner, conscious paternity / maternity refusal.*

Ivadas

Šeimos santykių permainos, prasidėjusios XX a. pabaigoje, reiškiasi sparčiais, didelio masto pokyčiais. Ne vienos ES šalių visuomenė praranda demografinį stabilumą: mažėja gimstamumas, gausėja nesantuokinių vaikų, vis daugiau žmonių pasirenka nešeiminį gyvenimo būdą ir apsisprendžia bevaikystei. Buvusį gimstamumo modelį, kuris pasižymėjo santuokinių vaikų vyravimu, pirmųjų vaikų gimdymu jaunesniame amžiuje ir užtikrino kartų kaitą, pakeitė naujas modelis, pasižymintis nesantuokinių vaikų skaičiaus augimu, vaikų gimdymo atidėjimu vėlesniam amžiui ir žemu, nebeužtikrinančiu kartų kaitos, gimstamumo lygiu ([Treas, Scott, Richards](#), 2014). Kita vertus, meilės ryšiai ir vaikų ugdymas dažnai susiejami ir išlieka visuomenės daugumos pripažįstamomis vertybėmis. Jų svarbą patvirtina tyrimai atskleidžiantys, kad susituokę ir darnioje šeimoje gyvenantys žmonės yra laimingesni. Antai S. Stack ir J. R. Eshleman analizavę tyrimus atliktus septyniolikoje išsivysčiusių šalių nustatė, kad santuokos poveikis laimei 3,4 karto stipresnis nei sugyvenimo. Jie remiasi tyrimais atliktais aštuoniasdešimtais metais (Stack, Eshleman, 1982). Vėlesni tyrimai konstatuoja tą patį dėsningumą. Longitudinių tyrimų apžvalga rodo, kad tarp įvardinusių save labai laimingais 42 procentus sudarė sutuoktiniai, 17 procentų - išsiskyrę vyrai ir moterys, 15 - našliai ir našlės, o 26 procentus - žmonės, kurie niekada nebuvo susituokę (Lucas, Clark, Georgelis, Diener, 2003). Tyrimai taip pat patvirtino vaikų turėjimo, socialinių ryšių sąsajas su gyvenimo kokybe (Fowler, Christakis, 2009).

Šie ir nepaminėti tyrimai leidžia konstatuoti požiūrio į šeimos vertybes, vaikus realizavimo prieštarumą. Vaikai laikomi vertybe, tačiau gimstamumas mažėja, gausėja sąmoningai pasirenkančių santuoka, kurioje nebus vaikų. Todėl aktualu tirti kas renkasi gyvenimą poroje ar šeimoje, bet nepageidauja turėti vaikų.

Anot L. B. Šneiderio, tikslinga skirti sąmoningą ir priverstinį tėvystės/motinstės atsisakymą. Sąmoningas tėvystės/motinstės atsisakymas tai situacija kada sveiki asmenys gali, bet nenori turėti vaikų. Šioje situacijoje taip pat tiktų išskirti atvejus kai vaikų nenori vienas iš poros narių ar vienas iš sutuoktinių (Шнейдер, 2007). Apibendrinama neigiamo požiūrio į vaikų gimdymą ir ugdymą tyrimus T. V. Andriejava rašo, kad moterys dažniausiai atsisako vaikų norėdamos „pagyventi sau“ ir tais atvejais kai nepavyko sukurti darnių santykių su vyru. Vyrai paprastai aiškina vaikų atsisakymą materialiniais sunkumais. Be to vienturčiai dažniau renkasi sąmoningą tėvystės/motinstės atsisakymą ir taip tarsi atkartoja mažavaikės šeimos gyvenimo būdą (Андреева, 2005). Analogišką hipotezę siūlo D. P. Schneller ir J. A. Arditti, kurie teigia, kad išsiskyrę bando pakeisti prieš tai buvusią šeimos struktūrą ir stengiasi sukurti kitokio pobūdžio ryšius (Schneller, Arditti, 2004). Todėl galima tikėtis, kad šeimose sukurtose po antrosios santuokos, sutuoktiniai daugiau dėmesio skirs vaikų ugdymui arba, kas nemažiau tikėtina sąmoningai atsisakys tėvystės/motinstės. Visais minėtais atvejais galima įžvelgti siekimą ne tik sąmoningai atsisakyti tėvystės/motinstės, atsisakymą prisiimti atsakomybę už vaiką, bet ir siekimą visų pirma patenkinti kitus socialinius bei psichologinius poreikius. Tarp jų būtų galima išskirti nuostata, kad vaikai gali kliudyti socialiniai sėkmei, materialiniai gerovei ar nuostata, kad vaikai gali kliudyti sutuoktinių santykiams.

Pateikti faktai ir samprotavimai leidžia formuluoti **probleminį klausimą**: „Kokie asmenys siekia kurti šeimą ar ilgalaikius santykius, bet sąmoningai atsisako tėvystės / motinstės?“

Sąmoningo tėvystės/motinstės atsisakymo empirinio tyrimo rezultatai

Tyrimo metodika ir empirinė bazė

Tyrimė dalyvavo asmenys, norintys sukurti šeimą ar užmegzti ilgalaikius, įpareigojančius santykius. Tai internetinės pažinčių svetainės "Darni Pora" dalyviai. Ši pažinčių svetainė skirta ieškantiems pastovaus partnerio (-ės). Joje sukaupiama pakankamai išsami informacija apie klientų socialines demografines savybes. Klientai taip pat testuojami, siekiant įvertinti galimų partnerių psichologinį suderinamumą, jų požiūrio į šeiminių gyvenimą sutapimą ar nesutapimą. Svetainė veikia nuo 2007 m. sausio 15 d.

Tobulinant svetainėje naudojamą testinę medžiagą, klientams nuolat siūlomi įvairūs klausimų bei testų variantai. Šių tyrimų duomenimis ir remiamasi straipsnyje. Dera pažymėti, jog tyrimai visų pirma turėjo praktinį aspektą, jais siekta sukurti prielaidas efektyviam poros suderinamumo nustatymui.

Apklausta 400 tiriamųjų – 200 vyrų ir 200 moterų. Tai asmenys užsiregistravę minėtoje pažinčių svetainėje ir neturintys vaikų.

Šios tiriamųjų grupės sudarytos tikslinės atsitiktinės atrankos būdu. Jų dalyviai buvo atrinkti atsitiktinai iš anksto suskirstytas pagal apklausiamųjų amžių ir išsilavinimą grupes. Ir vyrų, ir moterų grupes sudarė vienodas tam tikro amžiaus ir išsilavinimo asmenų skaičius.

Tiriamųjų amžiaus grupės: 18-20 metų – 30 vyrų ir 30 moterų, 20-24 metai - 30 vyrų ir 30 moterų, 25-30 metų - 30 vyrų ir 30 moterų, 31-35 metai - 20 vyrų ir 20 moterų, 36-40 metų - 20 vyrų ir 20 moterų, 41-45 - 20 vyrų ir 20 moterų, 46-50 metų - 20 vyrų ir 20 moterų, 51- 55 metai - 10 vyrų ir 10 moterų, 56-60 metų - 10 vyrų ir 10 moterų, vyresni nei 60 metų - 10 vyrų ir 10 moterų.

Tiriamųjų išsilavinimas: 120 vyrų ir 120 moterų turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 60 vyrų ir 60 moterų – aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, 20 vyrų ir 20 moterų – vidurinį išsilavinimą.

Tyrimas atliktas 2016 metais.

Svarbiausieji tyrimo rezultatai

Grupė esminių pageidavimų apibudinančių galima pažinties partnerį (-ę) yra pageidavimai susiję su vaikais. Tai suprantama, nes daugelio šeimos ir lyčių psichologijos tyrėjų nuomone vaikų gimdymo bei ugdymo funkcija priskiriama prie pagrindinių šeimos funkcijų (Bray, Stanton, 2009). Vienijančiu aptariama grupę požymiu buvo jai priklausančių asmenų atsisakymas artimiausius penkerius metus po santuokos ar ilgalaikės pažinties užmezgimo turėti bendrą vaiką. Pagrįsta prielaida, kad asmenys nenorintys turėti vaiko(-ų) pageidautų pažinties su jų irgi nenorinčiais.

Nagrinėjant sąmoningą tėvystės/motinstės atsisakymą išskirti du jo aspektai:

a) ilgalaikė pažintis/santuoka su partneriu (e) negalinčiu (-ia) turėti vaikų;

b) ilgalaikė pažintis/santuoka su partneriu (e) nenorinčiu (-ia) turėti vaikų.

Požiūris į ilgalaikę pažintį arba santuoką su partneriu (-e), turinčiu (-ia) vaiką (-us).

Aptariant visus esančius pažinčių kartotekoje asmenimis svarbu pažymėti, kad jaunesnio amžiaus asmenys (nuo 18 iki 25 metų) šeima paprastai supranta kaip sąjungą, kurioje bus auginami bendri vaikai. Tik 1,2 proc. šios amžiaus grupės vyrų ir 5,1 proc. moterų nurodė, kad jiems priimtina pažintis su galimu partneriu (-e) jau turinčiu(-ia) vaiką.

Amžiaus grupėje 31-35 metai požiūris į pažintį su galimu partneriu (-e) jau turinčiu (-ia) vaiką, pastebimai keičiasi ir tampa palankesnis tokiai pažinčiai. Be to, šioje grupėje esmingai išsiskiria vyrų ir moterų nuomonės. 36,8 proc. šios grupės apklaustų vyrų ir 54,2 proc. apklaustų moterų nurodė, kad tokia pažintis jiems priimtina.

Kita vertus ir šioje, ir jaunesnėse amžiaus grupėse galimo partnerio vaikas dažnai suvokiamas kaip „trūkumas“, kuris tarsi turėtų būti kuo nors kompensuotas.

Ernestas B. (31 metai, išsilavinimas aukštasis neuniversitetinis, verslininkas, nevedęs) rašė: „Noriu susipažinti su neturinčia vaikų, bet jei atitiks visus kitus pageidavimus dėl išvaizdos, gyvenamos vietos, materialinės padėties, sutinku susipažinti ir su auginančia mergaitę.“

Rimgailė T. (32 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, mokytoja, netekėjusi) rašė: „Norėtuysi, kad nebūtų išsiskyręs, palikęs vaikus, bet jei gali išlaikyti šeimą galėtų būti ir vaiką auginantis našlys.“

Kai kurie (-ios) šiai amžiaus grupei priklausę tiriamieji vertino galimybę susipažinti su turinčiu (-ia) vaiką kaip nesėkmės požymį.

Saulius S. (33 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, vadybininkas, nevedęs) teigė: „Galiu turėti savo vaikų, todėl man nereikia svetimų. Nereikia, kad kažkoks buvęs “

Laima P. (28 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, chemikė, išsiskyrusi, vaikų neturi) rašė: „Vaikus geriausiai išauklėja ta, kuri juos pagimdė, todėl nenorėčiau susipažinti su vyru, turinčiu vaikų ir jais rūpintis. Nenorėčiau, kad visiems tektų aiškinti tokį pasirinkimą.“

Dar vyresnėse amžiaus grupėse (nuo 36 metų) pažintis su galimu partneriu (-e) jau turinčiu (-ia) vaiką priimtina apie 87 proc. visų internetinės pažinčių sistemos dalyvių moterų ir apie 82 proc. vyrų.

Vaiko (-ų) turėjimo motyvai. Apžvelgiant visų esančių kartotekoje motyvus skatinančius turėti vaiką (-ų) paaiškėjo, kad priežastys dėl kurių norima turėti vaiką (-ų) pagal jų paminėjimo dažnumą išsidėsto sekančia tvarka: vaikai suteikia laimės, džiaugsmo ir pan.; vaikai pratęsia giminę; vaikas (-ai) yra moteriškumo/vyriškumo patvirtinimas; vaikai sustiprina santuoką (partnerystę); turintys vaiką (-ų) nebus vieniši senatvėje; vaikai sustiprina tėvų statusą visuomenėje.

Sąmoningo tėvystės/motinstės atsisakymo motyvai. Pristatyti duomenys apie požiūrį į ilgalaikę pažintį arba santuoką su partneriu (-e) turinčiu (-ia) vaiką (us) bei į vaikų turėjimo motyvus apibūdina tyrimo kontekstą ir leidžia išsamiau analizuoti sąlyginai nedidelę, norinčių kurti šeimą, užmegzti ilgalaikius santykius pažinčių sistemos dalyvių dalių, kuriai priklausantys (-čios) sąmoningai atsisakytų tėvystės/motinstės

Pagrindinė priežastis, kurią nurodė jaunesnio amžiaus (nuo 18 iki 30 metų amžiaus) tiriamieji dėl kurios jie atsisako turėti vaikų – materialinio gerbūvio arba profesinės karjeros, aukštesnio socialinio statuso siekimas. Drauge jie tarsi pateisina savo sprendimą, nes vaikų gimdymą nukelia į neapibrėžta ateitį. Tokiems atsakymams priskirta 86 proc. visų šio amžiaus grupės tiriamųjų atsakymų.

Agnė I. (33 metai, išsilavinimas vidurinis, pardavėja, išsiskyrusi, vaikų neturi) nurodė: „Dabar laikas pasirūpinti savimi. Kai turėsiu namą, gerą darbą bus galima ir apie vaiką pagalvoti.“

Likusieji paaiškino savo apsisprendimą nenoru dalyvauti vaikų ugdyme ar nemeile vaikams.

Karolina P. (31 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, valstybės tarnautoja, netekėjusi) rašė: „Nesuprantu bandančių save realizuoti vaikuose. Gyvenimas pernelyg gražus ir įdomus, kad praleisti jį prižiūrint vaiką.“

Vyresnėje amžiaus grupėje sąmoningo tėvystės/motinstės atsisakymo motyvai iš esmės keičiasi. Joje apie 78 proc. nurodžiusių, kad nenorėtų turėti vaiko pagrindė savo

atsakymą nenoru dalyvauti naujos asmenybės ugdyme, neigiamais jausmais vaikams. Pažymėtina, kad didelė dalis šios grupės tiriamųjų manė, kad nenoras turėti vaikų yra pakankamai paaiškintas jų amžiumi.

Linas (54 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, valstybės tarnautojas, išsiskyręs) nurodė: „Mano jau ne tas amžius, kad galvočiau apie vaikus“ Tyrėjui atkreipus dėmesį, kad jis pageidauja pažinties su 35-45 metų amžiaus moterimi, o šio amžiaus moterys gali pageidauti turėti vaiką, Linas atsakė: „Yra ir protingų moterų, kurios vertina gerovę, įdomų gyvenimą ir nesiekia vaikais apsikrauti.“

Likusieji grindė savo apsisprendimą neturėti vaikų nenoru keisti įprastą gyvenimo būdą ir tik keletas teigė, kad turi kitų socialinių tikslų (pvz. rengia mokslo darbą).

Kaip minėta tirti asmenys, nurodė, kad nenori turėti vaikų. Atitinkamai šiam pageidavimui jie/jos dažnai teikė pirmenybę pažinčiai su vaikų irgi nenorinčiais turėti partneriais (-ėmis). Tačiau apie 18 proc. jų nurodė, kad ilgalaikė pažintis/santuoka su partneriu (e) negalinčiu (-ia) turėti vaikų dėl reprodukcinės sveikatos sutrikimų jiems nėra priimtina.

Gedvydas S. (48 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis, verslininkas) rašė: „Jei moteris negali turėti vaikų dėl medicininių priežasčių veikiausiai ir su jos psichika ne viskas gerai“

Artūras L. (53 metai, išsilavinimas vidurinis, tolimųjų reisų vairuotojas) nurodė: „Negalinti turėti vaikų veikiausiai darė daug abortų, gal ir venerinėmis ligomis sirgo.“

Nomeda J. (44 metai, išsilavinimas aukštasis universitetinis mokytoja) rašė: „Visos ligos daro įtaką psichikai. Jei vyras norėjo, bet negalėjo turėti vaikų – ieškos dėl to kaltų, o kalta liks žmona.“

Išvados

Tradicinės šeimos, kurią sudaro sutuoktiniai ir jų bendrai ugdomi vaikai, samprata ne visada gali būti realizuota. Gausėja šeimų sudarytų po antrosios santuokos ar šeimų, kuriose sutuoktiniai sąmoningai atsisako tėvystės/motinytės.

Pateikiami duomenys rodo gana aiškias šeiminių pasirinkimų tendencijas. Tirtose grupėse dauguma jaunesnio amžiaus žmonių orientavosi į šeimą, kurioje sutuoktiniai augina bendrus biologinius vaikus. Vyresniame amžiuje lengviau pripažįstama dalyvavimo partnerio (-ės) vaikų ugdyme galimybė.

Pagrindiniai vaikų turėjimo, jų ugdymo motyvai yra emociniai bei individualistiniai. Tik nežymi tiriamųjų dalis siejo vaikų turėjimą su socialiniu tėvų statusu.

Analogiški sąmoningo tėvystės/motinytės atsisakymo motyvai. Jaunesniame amžiuje nenoras turėti vaikų grindžiamas profesinės karjeros, materialinio gerbūvio sukūrimo ir pan.. Vyresniame amžiuje toks atsisakymas laikomas tarsi savaimė suprantamu kurio nereikia paaiškinti nei aplinkiniams, nei galimam partneriui (-ei), nors paprastai šis apsisprendimas labiau priklauso ne nuo amžiaus savybių, o nuo nenoro keisti įprastą gyvenimo būdą.

Pažymėtina, kad kartais negalintys turėti vaikų dėl reprodukcinės sveikatos sutrikimų asmenys stigmatizuojami, jiems priskiriamos neigiamos savybės ir tai daro netgi tie, kurie patys (pačios) sąmoningai atsisako tėvystės/motinytės.

Literatūra

1. Fertility Assessment and treatment for people with fertility problems. Issued: February 2013. National Institute for Clinical Excellence: CG156 [interaktyvus] (žiūrėta 2016.04.07) <<https://www.nice.org.uk/guidance/CG156>>
2. Treas J., Scott J., Richards M., (2014) The Wiley-Blackwell Companion to the Sociology of Families. Chichester. John Wiley.
3. Stack S., Eshleman J. R., (1982). Marital Status and Happiness: A17-Nation Study. Journal of Marriage and the Family, Nr. 60: p.527-536.
4. Lucas R. E., Clark A. E., Georgelis Y., Diener E. (2003) Re-examining Adaptation and the Set Point Model of Happiness. Reactions to Changes in Marital Status..Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 84, pp 527-539.
5. Fowler J. H., Christakis N. A. (2009) Dynamic Spread of Happiness in a Large Social Network: Longitudinal Analysis Over 20 Years in the Framingham Heart Study. British Medical Journal, Vol. 3, p. 371-371.
6. Шнейдер Л.Б. (2007) Семейная психология: учебное пособие для вузов. – Москва.: Деловая книга.
7. Андреева Т.В. (2005) Семейная психология: учебное пособие. СПб.: Речь.
8. Schneller D. P., Arditti J. A. (2004).After the Breakup: Interpreting Divorce and Rethinking Intimacy.Journal of Divorce & Remarriage, Vol. 42(1/2) p.1-37.
9. Bray J. H., Stanton M. (2009) The Wiley-Blackwell Handbook of Family Psychology. Singapore. Wiley&Sons.

PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ LAIKO, PRALEIDŽIAMO ŽAIDŽIANT ŽAIDIMUS IŠMANIAISIAIS ĮRENGINIAIS SĄSAJOS SU MOKYMOŠI MOTYVACIJA IR MOKYMOŠI PASIEKIMAIS

doc. dr. Visvaldas Legkauskas

Vytauto Didžiojo universitetas, Psichologijos katedra,

Jonavos g. 66-329, 44138, Kaunas

Tel.: (8-37) 32 78 24

El. paštas: v.legkauskas@smf.vdu.lt

Žmogaus studijų centras

Adresas: Trakų g. 8, 2a korp., 01132, Vilnius

Tel.: (8 5) 2626763

El.p.: office@humanstudy.lt

Raminta Būdaitė

Vytauto Didžiojo universitetas, Teorinės psichologijos katedra

Jonavos g. 66-329, 44138, Kaunas

Tel.: (8-626) 48 444

El. paštas: raminta.budaite@gmail.com

Santrauka

Mokslinė problema, tikslas. Mokymasis yra pagrindinė ir sudėtinga mokinio veikla. Mokantis vaikams iškyla įvairių sunkumų. Su individualiais mokymosi sunkumais gali būti susijusi mokymosi motyvacijos problema, o iš šios gali sekti mokymosi pasiekimų mažėjimas. Viena iš šių problemų priežasčių gali būti laikas, kurį vaikai praleidžia žaisdami žaidimus išmaniaisiais įrenginiais (t.y., išmaniaisiais telefonais, kompiuteriais, planšetiniais kompiuteriais). Tačiau yra atlikta mažai tyrimų siekiant nustatyti sąsajas tarp šių reiškinių. Šio tyrimo tikslas – nustatyti sąsajas tarp laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, mokymosi motyvacijos bei mokymosi pasiekimų. *Metodai.* Tyrime dalyvavo 117 antrų ir trečių klasių mokiniai ir 115 jų tėvų. Mokymosi motyvacijai vertinti buvo naudojama Motyvacijos pradinėje mokykloje skalė (Elementary School Motivation Scale (ESMS), Guay ir kt., 2010, kuri adaptuota remiantis Academic Motivation Scale (AMS), Vallerand ir kt., 1989). Akademiniai pasiekimai buvo vertinami apskaičiuojant pagrindinių dėstomų dalykų įvertinimų vidurkį. Laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, dažnumas buvo vertinamas specialiai šiam tyrimui suformuluotais 6 klausimais. *Rezultatai.* Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingas vaikų ir tėvų nurodomo laiko, žaidžiant kompiuterinius žaidimus, dažnumo sąsajas tiek su mokymosi

pasiekimų vidurkiu, tiek su skirtingų laisvalaikio veiklų skaičiumi. Vaikų ir tėvų nurodomas laikas, kurį vaikai praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, yra neigiamai susijęs su mokymosi pasiekimų lygiu. Laikas, praleidžiamas žaidžiant kompiuterinius žaidimus, kurį nurodo tėvai, yra neigiamai susijęs su laisvalaikio veiklų įvairove. *Išvados.* Pradinių klasių mokinių laikas, praleidžiamas žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, ir mokymosi motyvacija nėra reikšmingai susiję. Pradinių klasių mokinių, kurie daugiau laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, mokymosi pasiekimų vidurkis yra linkęs būti mažesnis. Tokie vaikai yra linkę užsiimti mažesniu skaičiumi skirtingų veiklų laisvalaikio metu nei tie, kurie praleidžia mažiau laiko žaisdami kompiuterinius žaidimus.

Pagrindinės sąvokos: mokymosi motyvacija, mokymosi pasiekimai, laisvalaikis, žaidimai išmaniaisiais įrenginiais.

RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING MOTIVATION, ACADEMIC ACHIEVEMENTS OF PRIMARY SCHOOL PUPILS AND TIME SPENT PLAYING GAMES ON SMART DEVICES

Visvaldas Legkauskas, Ph.D., Associate Professor

Department of General Psychology, Vytautas Magnus University

Address: Donelaičio st.52, LT-44244, Kaunas, Lithuania

Ph.: +370 37 32 79 49

E-mail: v.legkauskas@smf.vdu.lt

Human Study Center

Address: Traku st. 8, 2a bldg., LT-01132, Vilnius, Lithuania

Ph.: +370 5 2626763

E-mail: office@humanstudy.lt

Raminta Būdaite

Department of General Psychology, Vytautas Magnus University

Donelaičio st.52, LT- 44244, Kaunas, Lithuania

Ph.: (8-626) 48 444

E-mail: raminta.budaite@gmail.com

Summary

Background, purpose. Learning is the basic and difficult activity of pupils. They feel some difficulties. Individual learning difficulties may be related to motivation problem. The decline of academic achievements can follow from this problem. One of the reasons for these problems may be the time that children spend playing games on smart devices (eg, smart phones, computers, tablet computers). There are little studies that determine the links between these phenomena. The purpose of this study was to evaluate links between learning motivation, academic achievements in primary school and time spent playing games on smart devices. *Methods.* One hundred and seventeen pupils attending the 2nd and 3rd grades and one hundred and fifteen their parents participated in this study. Learning motivation was assessed using Elementary School Motivation Scale (ESMS) (Guay et al., 2010), which was adapted on the basis of Academic Motivation Scale (AMS) (Vallerand et al., 1989). Academic achievement was measured by averaging evaluations of key school subjects. Frequency of the time spent playing games on smart devices was

assessed using six items designed specifically for this study. *Results.* Results of the study revealed a statistically significant correlations between frequency of the time spent playing games on smart devices, academic achievements and different leisure's activities. The study found a negative relationship between the time spent playing computer games, which indicate both children and parents, and academic achievements. The time spent playing computer games, which notes parents, is negatively related to a variety of leisure activities. *Conclusions.* Among primary school pupils the time spent playing games on smart devices is not significantly related to the learning motivation. Primary school pupils, who spent more time playing computer games, have lower academic achievements. They do less different activities in leisure time than those, who spend less time playing computer games.

Keywords: *Learning motivation, academic achievements, leisure time, games on smart devices.*

Išvada

Mokymasis yra pagrindinė mokinio veikla. Mokymosi procese vystosi vaiko asmenybė, o rezultatai priklauso nuo įvairių aplinkybių: asmeninių savybių, sugebėjimų, patirties, pedagoginių gebėjimų ir kvalifikacijos, veikloje taikomų metodų.

Teigiamas vaikų požiūris į mokomąjį dalyką bei mokymosi veiklas išskiriamas kaip pagrindinis mokymosi motyvaciją skatinantis veiksnys. Motyvacija yra svarbi, nes apima labai plačią sferą: poreikius, interesus, vertybes, pažiūras, įsitikinimus. Mokymosi motyvacijos reiškinį tyrinėjo ir Lietuvos mokslininkai, ir užsienio mokslininkai. Tyrimai atskleidė, jog vieni svarbiausių mokymosi motyvaciją skatinančių veiksnių turėtų būti teigiamų nuostatų dalyko atžvilgiu ugdymas ir patrauklus dalyko turinys (Salienė, 2011). Mokslininkės atskleidžia, kad mokymosi motyvacija lemia mokymosi sėkmę, ugdo nusiteikimą siekti daugiau (Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004). Taip pat mokymosi motyvaciją gali stiprinti mokytojas, plėtodamas bendravimo ir bendradarbiavimo atmosferą klasėje bei daugiau dėmesio skirdamas individualiai pagalbai. Indrašienė ir Suboč (2010) tyrinėjo motyvacijos silpnėjimo priežastis ir atskleidė, kad dažniausi veiksniai, kurie gali silpninti mokymosi motyvaciją, yra mokymosi stimulo nebuvimas ir mokytojų neteisingas vertinimas. M. Boekaerts (2010) teigimu, mokiniai, kuriems patinka mokomasis dalykas bei atliekamos mokymosi veiklos, pasiekia geresnių mokymosi rezultatų.

Mokslininkai skyrė daug dėmesio tam, kad nustatytų svarbiausius veiksnius, lemiančius aukštus mokymosi pasiekimus. Corpus, McClintic-Gilbert & Hayenga (2009) nustatė, kad tiek psichologiniai (temperamentas, asmenybė, motyvacija), tiek aplinkos veiksniai (tėvų, mokyklos, kultūrinės vertybės) įtakoja mokymosi pasiekimus. Užsienio autoriai taip pat atliko nemažai mokymosi motyvacijos ir pasiekimų tyrimų. Jie atskleidė, kad vaikų mokymosi motyvacija, ypač vidinė, yra susijusi su mokymosi pasiekimais (de Bruyn, Dekovic, & Meijnen, 2003; Lepper, Corpus & Iyengar, 2005). Vienas tyrimas parodė, kad mokinių motyvacijos trūkumas gali turėti įtakos jų mokymosi pasiekimams (Manzo, 2008). Tyrėjas atskleidė, kad jei mokinys yra motyvuotas gerai mokytis, tuomet jis turėtų stengtis ir taip siekti aukštų rezultatų.

Svarbu atkreipti dėmesį ir į pradinių klasių mokinių laisvalaikio ypatumus, kurie gali būti susiję su jų mokymosi motyvacija ir pasiekimais. Pastaruoju metu vis labiau populiarėja žaidimai išmaniaisiais įrenginiais – išmaniaisiais telefonais, planšetiniais kompiuteriais. Tyrimų, nagrinėjančių tokius žaidimus, yra atlikta labai nedaug. Tačiau daugelis užsienio mokslininkų tyrinėjo kompiuterinius žaidimus ir atskleidė, jog jie užima vis svarbesnę vietą vaikų laisvalaikyje. Remiantis šiais tyrimais galima kelti hipotezes apie žaidimus išmaniaisiais įrenginiais apskritai. Griffiths, Davies, Chappell (2004) atliko tyrimą ir nustatė, kad vaikai, žaisdami kompiuterinius žaidimus, aukoja savo laiką, kurį galėtų skirti mokymuisi. Turkijos mokslininkai nurodė, kad dauguma vaikų kasdien praleidžia po valandą ar daugiau atidėliodami pamokų ruošimą (Klassen, Kuzucu, 2009). Taip pat svarbu paminėti, jog daug laiko žaidžiantys kompiuterinius žaidimus vaikai dažnai pasižymi skurdesniu asmenybės išsivystymu, jų buvimo savimi jausmas nėra stiprus, kompiuterinių žaidimų personažų savybės jiems atrodo vertingesnės (Smahel, Blinka, Ledabyl, 2008).

Nemažai tyrinėtus kompiuterinių žaidimų poveikis adaptacijos rodikliams mokykloje – mokymosi motyvacijai ir pasiekimams. Gentile, Lynch, Linder ir kolegos (2004) nustatė, jog pernelyg dažnas kompiuterinių žaidimų žaidimas yra susijęs su mokymosi problemomis. Kitas tyrimas nurodė, kad tie, kurie dažnai žaidžia kompiuterinius žaidimus, gauna mažesnius pažymius (Barry, Jacobs, Watkins, 2008). Kiti užsienio autoriai atskleidė sąsajas ne tik su pedagoginėmis, fizinėmis, psichologinėmis ir tarpasmeninėmis problemomis (Suhail, Bargees, 2006), bet ir su prastais akademiniais pasiekimais (Chang,

Law, 2008). Mokslininkai taipogi atrado neigiamas sąsajas tarp laiko, praleidžiamo prie TV bei žaidžiant kompiuterinius žaidimus, ir darbo mokykloje (Sharif, Sargent, 2006). Tai ypač neigiamai veikia pažymius, kadangi sumažėja laikas, kurį būtų galima skirti mokymosi ir socialinėms veikloms (pvz., pamokų ruošai, sportui, bendravimui su šeimos nariais, santykiams su bendraamžiais). Leung (2004) atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad vaikai, žaidžiantys kompiuterinius žaidimus, nuolat žaidžia ir praranda domėjimąsi kitomis veiklomis.

Kaip jau buvo minėta, remiantis literatūra tokią pat prielaidą galima kelti ir apie žaidimus, žaidžiamus visais išmaniaisiais įrenginiais. Be abejo, rekomenduotina atlikti daugiau tyrimų, nagrinėjančių laisvalaikio būdų ir adaptacijos mokykloje rodiklių sąsajas, norint patvirtinti ar paneigti esamus rezultatus ir pamatyti gilesnes priežastis. Taigi, šiuo tyrimu buvo siekiama panagrinėti sąsajas tarp šių reiškinių.

Tyrimo hipotezės:

1. Vaikų, kurie daugiau laiko žaidžia išmaniaisiais įrenginiais, mokymosi motyvacija yra žemesnė negu tų, kurie žaidžia mažiau laiko.
2. Vaikų, kurie daugiau laiko žaidžia išmaniaisiais įrenginiais, mokymosi pasiekimų lygis yra žemesnis negu tų, kurie žaidžia mažiau laiko.
3. Vaikai, kurie daugiau laiko žaidžia išmaniaisiais įrenginiais, laisvalaikiu užsiima mažesniu skaičiumi įvairių veiklų negu tie, kurie žaidžia mažiau laiko.

Tiriamieji

Mokymosi motyvacijos ir mokymosi pasiekimų sąsajų su laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, dažnumu tyrimas buvo atliktas dvejose Kauno pradinėse mokyklose. Tyrimo dalyvavo antrų ir trečių klasių mokiniai. Iš viso tyrimo dalyvavo 117 mokinių, kurių tėvai sutiko, jog jų vaikas dalyvautų tyrimo ir pasirašė tėvų sutikimo formas. Antrų klasių mokiniai sudarė 35% (n = 41) visų tiriamųjų, jų amžius svyravo nuo 7 iki 9 metų. Trečių klasių mokiniai sudarė 65% (n = 76) visų tiriamųjų, jų amžius svyravo nuo 8 iki 9 metų. Bendras tiriamųjų amžiaus vidurkis buvo 8,5m. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį parodytas 1 lentelėje.

1 lentelė. Tyrimo dalyvavusių tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį

Table 1. Distribution Of Subjects In The Study In Terms Of Their Age And Gender

Amžius metais*	Tiriamųjų skaičius	
	Berniukai	Mergaitės
7	2 (3,9%)	6 (9,1%)
8	22 (43,1%)	26 (39,4%)
9	27 (52,9%)	34 (51,5%)
Iš viso:	51 (43,6%)	66 (56,4%)

*Lentelėje nurodyta, kiek metų vaikui yra suėję tyrimo metu.

Taip pat tyrimo dalyvavo 115 šių vaikų tėvų. Tiriamųjų motinos sudarė 87,2% (n = 102), tėvai – 11,1% (n = 13), o 1,7% tėvų lyties nepaminėjo (n = 2).

Tyrimo metodai

Mokymosi motyvacijos lygis buvo vertinamas pateikiant vaikams Motyvacijos pradinėje mokykloje skalę (Elementary School Motivation Scale (ESMS), F. Guay ir kt., 2010, kuri adaptuota remiantis Academic Motivation Scale (AMS), Vallerand ir kt., 1989). Ji buvo pateikiama tik vaikams. Skalę sudaro 27 teiginiai, matuojantys mokinio motyvaciją, pvz., „Skaitant sužinau daug dalykų“, „Gyvenime yra svarbu išmokti rašyti.“, „Matematika man labai įdomi“. Kiekvienam teiginiui yra siūlomi trys atsakymų variantai: 3 – „visada“, 2 – „kartais“, 1 – „niekada“. Tiriamasis turi pasirinkti vieną jam labiausiai tinkamą variantą. Didesnis surinktų balų skaičius rodo aukštesnę mokymosi motyvaciją. Šios skalės patikimumas šiame tyrime yra gana aukštas – 0,894 (Cronbach alfa).

Mokymosi pasiekimų duomenys buvo surinkti klasių auklėtojoms užpildžius šio tyrimo duomenims surinkti parengtas akademinų pasiekimų lenteles, jose pateikiant kiekvieno vaiko lietuvių kalbos, matematikos, pasaulio pažinimo paskutinių mokslo metų rezultatus. Pasiekimai buvo vertinami 4 lygiais, priskiriant jiems skaitines reikšmes: 4 – „aukštesnysis“, 3 – „pagrindinis“, 2 – „patenkinamas“, 1 – „nepatenkinamas“. Priskyrus šias skaitines reikšmes, buvo paskaičiuotas kiekvieno tiriamojo akademinų pasiekimų aritmetinis vidurkis.

Laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, dažnumas buvo vertinamas specialiai šiam tyrimui suformuluotais 6 klausimais. Klausimai vertina žaidimų laiko dažnumą ir trukmę. Buvo klausama, ar vaikai žaidžia žaidimus išmaniaisiais įrenginiais (atskirai išmaniaisiais telefonais ir kompiuteriais/planšetiniais kompiuteriais), taip pat kiek dienų per savaitę ir kiek laiko per dieną žaidžia. Klausimai buvo pateikiami tiek vaikams, tiek jų tėvams.

Tyrimo eiga

Tyrimo duomenys buvo renkami pirmojo mokyklinio semestro viduryje, lapkričio mėnesį. Pirmiausiai buvo išdalinami sutikimai tėvams dėl vaikų dalyvavimo tyrime. Dalis sutikimų buvo išdalinti tėvų susirinkimo metu, dalis – įteikti vaikams, kad perduotų tėvams ir gražintų su parašu. Po to buvo išdalinamos anketos tiems tėvams, kurie pasirašė sutikimus, ir tik joms sugrįžus buvo pateikiamos anketos vaikams užpildyti. Tyrimas buvo atliekamas pamokų metu, susitarus su mokytojom. Tyrimo duomenis rinko tyrėja, baigusi psichologijos bakalauro studijas. Tyrimas vyko kabinete, kuriame buvo tyrėja, mokytoja ir visi vienos klasės mokiniai, dalyvaujantys tyrime. Jie buvo apklausiami visi kartu tuo pačiu metu. Jiems buvo skaitomi klausimai ir teiginiai, o jie specialiai pateiktuose protokoluose žymėjo savo pasirinktus atsakymus. Paskutinis tyrimo etapas buvo surinkti duomenis iš mokytojų tik apie tuos vaikus, kurių tėvų ir jų pačių anketos buvo užpildytos. Auklėtojoms buvo pateiktos tam parengtos formos, kurias jos pildė nedalyvaujant tyrėjai.

Rezultatai

Tyrimo kintamųjų aprašomoji statistika pateikta 2 lentelėje. Buvo apskaičiuota, kaip vaikai įvertina laiko per savaitę dažnumą, kurį praleidžia žaisdami žaidimus išmaniaisiais įrenginiais (atskirai išmaniaisiais telefonais, atskirai kompiuteriais, ir bendrai), ir kaip tėvai įvertina tą patį. Gauti duomenys atitinkamai suskirstyti į tris lygius – mažai, vidutiniškai ir daug žaidžia. Buvo apskaičiuota mokymosi motyvacijos skalės suma ir motyvacija suskirstyta į 3 lygius (žemą, vidutinį ir aukštą). Taip pat buvo apskaičiuotas bendras

mokymosi pasiekimų lygis, remiantis lietuvių k., matematikos ir pasaulio pažinimo rezultatais, bei suskirstytas į 3 lygius (patenkinamą, pagrindinį ir aukštesnįjį). Dar buvo suskaičiuotos skirtingos vaikų ir tėvų įvardijamos laisvalaikio veiklos ir suskirstytos į tris lygius – mažai, vidutiniškai ir daug veiklų. Tikrinant hipotezes buvo naudojami tik 1 ir 3 lygiai, rodantys visų kintamųjų aukščiausius ir žemiausius balus.

2 lentelė. Tyrimo kintamųjų aprašomoji statistika
Table 2. Descriptive Statistics Of the Study Variables

	N	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	M	D
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant išmaniuoju telefonu (min)	66	1	1260	131,17	243,03
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu (min)	95	2	2940	339,88	472,21
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant išmaniaisiais įrenginiais (min)	64	7	2430	457,28	549,35
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia išmaniuoju telefonu (min)	53	2	1680	133,15	258,92
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu (min)	95	20	1470	290,21	274,30
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia išmaniaisiais įrenginiais (min)	49	50	2940	429,53	468,77
Mokymosi motyvacijos balas	117	6	80	63,68	9,84
Mokymosi pasiekimų vidurkis	117	1	4	3,31	0,70
Skirtingų laisvalaikio veiklų skaičius	117	1	15	6,64	2,67

Šapiro – Vilko kriterijumi buvo nustatyta, jog mokymosi motyvacijos balo, mokymosi pasiekimų vidurkio ir skirtingų laisvalaikio veiklų skaičiaus skirstiniai statistiškai reikšmingai skiriasi nuo normaliojo (žr. 3 lentelę). Todėl koreliacijoms tarp tyrimo kintamųjų skaičiuoti buvo naudojamas Spearmano koreliacijos koeficientas.

3 lentelė. Tyrimo kintamųjų skirstinių normalumo nustatymas
Table 3. Study Variables' Distribution Normality Testing

	Šapiro – Vilko kriterijus	
	Kriterijaus statistika	p
Mokymosi motyvacijos balas	0,888	0,001
Mokymosi pasiekimų vidurkis	0,731	0,001
Skirtingų laisvalaikio veiklų skaičius	0,976	0,040

Tyrimo rezultatai (4 lentelė) atskleidė statistiškai reikšmingas vaikų ir tėvų nurodomo laiko, žaidžiant kompiuterinius žaidimus, dažnumo sąsajas tiek su mokymosi pasiekimų vidurkiu, tiek su skirtingų laisvalaikio veiklų skaičiumi. Pradinių klasių mokinių, kurie daugiau laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, mokymosi pasiekimų vidurkis yra linkęs būti mažesnis. Tokie vaikai yra linkę užsiimti mažesniu skaičiumi skirtingų veiklų laisvalaikio metu nei tie, kurie praleidžia mažiau laiko žaisdami

kompiuterinius žaidimus. Tyrimas taip pat parodė sąsajas tarp vaikų nurodomo laiko, žaidžiant išmaniaisiais įrenginiais bendrai, dažnumo ir mokymosi pasiekimų vidurkio. Pradinių klasių mokinių, kurie daugiau laiko praleidžia žaisdami išmaniaisiais įrenginiais, mokymosi pasiekimų vidurkis yra linkęs būti mažesnis. Tuo tarpu ryšiai tarp vaikų ir tėvų nurodomo laiko, žaidžiant išmaniaisiais telefonais, dažnumo ir mokymosi motyvacijos balo, mokymosi pasiekimų vidurkio bei skirtingų laisvalaikio veiklų skaičiaus nėra statistiškai reikšmingas.

4 lentelė. *Mokymosi motyvacijos, mokymosi pasiekimų, skirtingų laisvalaikio veiklų ir laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, dažnumo sąsajos (Spearmano ρ koreliacija)*

Table 4. *Relationship Between Learning Motivation, Academic Achievement, Different Leisure's Activities And Frequency of Time Spent Playing Games on Smart Devices (Spearman's ρ Correlation)*

	Mokymosi motyvacijos balas	Mokymosi pasiekimų vidurkis	Skirtingų laisvalaikio veiklų skaičius
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant išmaniuoju telefonu (min)	0,140	-0,064	-0,134
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu (min)	0,109	-0,294**	-0,227*
Vaikų nurodomas laiko dažnumas, žaidžiant išmaniaisiais įrenginiais (min)	0,091	-0,298*	-0,216
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia išmaniuoju telefonu (min)	0,139	-0,026	-0,079
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu (min)	0,094	-0,206*	-0,232*
Tėvų nurodomas laiko dažnumas, kurį vaikas žaidžia išmaniaisiais įrenginiais (min)	0,154	-0,200	-0,203

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Rezultatų aptarimas

Tyrimo rezultatai patvirtina užsienio autorių (Barry, Jacobs, Watkins, 2008; Chang, Law, 2008; Gentile, Lynch, Linder et al., 2004; Sharif, Sargent, 2006) gautus rezultatus, rodančius, kad kuo daugiau pradinių klasių mokiniai praleidžia laiko žaisdami kompiuterinius žaidimus, tuo mažesnis linkęs būti jų mokymosi pasiekimų vidurkis, nei tų, kurie mažiau laiko žaidžia. Taip pat tokie vaikai yra linkę laisvalaikiu užsiimti mažesniu skaičiumi skirtingų veiklų, palyginti su tais, kurie žaidžia mažiau laiko. Tai patvirtina daugelis užsienio tyrimų (Yee, 2006; Tammelin, Ekelund, Remes ir kt., 2007). Mokslininkai atskleidžia, kad vaikai, kurie daug laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, žymiai mažiau domisi kitomis veiklomis, nelanko popamokinės veiklos užsiėmimų, mažiau fiziškai juda. Taip pat literatūroje galima rasti, jog vaikai, kurie mažai laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, mėgsta sportuoti, skaityti knygas, lankyti būrelius (Baker, White, 2011). Nors gautos statistiškai reikšmingos koreliacijos nėra itin didelės, tačiau jos atskleidžia egzistuojančius ryšius tarp šių koreliatų. Koreliacinis šio tyrimo pobūdis leido tik įvertinti kintamųjų sąsajas, bet nesuteikė galimybės atskleisti ryšio priežastingumo.

Taigi, ryšys tarp laiko, praleidžiamo žaidžiant kompiuterinius žaidimus, dažnumo ir mokymosi pasiekimų nebūtinai turi būti priežastinis. Jis gali atsirasti abu šiuos kintamuosius veikiant kokiam nors trečiam kintamajam. Tad yra svarbu pastebėti, kad nebuvo rasta statistiškai reikšmingų ryšių tarp laiko, praleidžiamo žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, ir mokymosi motyvacijos bei skirtingų laisvalaikio veiklų. Tai gali rodyti, jog laikas, praleidžiamas žaidžiant kompiuterinius žaidimus, ir mokymosi pasiekimai siejasi ne per motyvaciją, o per laiko paskirstymą tarp žaidimo ir mokymosi. Taip pat galima daryti prielaidą, kad netgi daug laiko kompiuteriniams žaidimams skiriantys vaikai gali užsiimti dideliu skaičiumi kitų skirtingų veiklų, kas taipogi gali būti susiję su laiko paskirstymu tarp laisvalaikio ir mokymosi. Be abejo, norint atskleisti ryšių priežastingumą reikia atlikti daugiau tyrimų, nagrinėjančių šiuos koreliatus.

Taip pat svarbu pastebėti, kad nebuvo rasta reikšmingų ryšių tarp žaidimų išmaniaisiais telefonais ir kitų koreliatų. Iš to galima kelti prielaidą, jog dalis vaikų vis dar neturi išmaniųjų telefonų ir todėl paprasčiausiai negali žaisti jais. Be abejo, norint išsiaiškinti ryšius ir jų priežastingumą, reikia atlikti daugiau tyrimų.

Išvados

1. Pradinių klasių mokinių laikas, praleidžiamas žaidžiant žaidimus išmaniaisiais įrenginiais, ir mokymosi motyvacija nėra reikšmingai susiję.
2. Vaikų ir tėvų nurodomas laikas, kurį vaikai praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, yra neigiamai susijęs su mokymosi pasiekimų lygiu. Pradinių klasių mokinių, kurie daugiau laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, mokymosi pasiekimų vidurkis yra linkęs būti mažesnis, nei tų, kurie mažiau laiko žaidžia.
3. Vaikų laikas, praleidžiamas žaidžiant žaidimus kompiuteriu/planšetiniu kompiuteriu, kurį nurodo tėvai, yra neigiamai susijęs su laisvalaikio veiklų įvairove. Pradinių klasių mokiniai, kurie daugiau laiko praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus, yra linkę užsiimti mažesniu skaičiumi skirtingų veiklų laisvalaikio metu nei tie, kurie praleidžia mažiau laiko žaisdami kompiuterinius žaidimus.

Literatūra

1. Baker, R. K., & White, K. M. (2011). In Their Own Words: Why Teenagers *Don't* Use Social Networking Sites. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(6), 395 – 398.
2. Barkauskaitė, M., Motiejūnienė, E. (2004). Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*, 70, 38 – 43.
3. Barry, I., Jacobs, G., & Watkins, A. (2008). Gaming frequency and academic performance. *Australasian Journal of Educational Technology*, 24(4), 355 – 373.
4. Boekaerts, M. (2010). The crucial role of motivation and emotion in classroom learning. *The Nature of Learning*. OECD publishing. 91–111.
5. Chang, M.K., & Law, S.P. (2008). Factor structure for Young's Internet Addiction Test: A confirmatory study. *Computers in Human Behavior*, 24, 2597 – 2619.
6. Corpus, J. H., McClintic-Gilbert, M. S. & Hayenga, A. O. (2009). Within-year changes in children's intrinsic and extrinsic motivational orientations: Contextual predictors and academic outcomes. *Contemporary Educational Psychology*, 34, 154-166.
7. de Bruyn, E. H., Dekovic, M., Meijnen, G. W. (2003). Parenting, goal orientations, classroom behavior, and school success in early adolescence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24(4), 393–412.
8. Gentile, D. A., Lynch, P. J., Linder, J. R., et al. (2004). The effects of violent video game habits on adolescent hostility, aggressive behaviors, and school performance. *Journal of Adolescence*, 27, 5 – 22.
9. Griffiths, M. D., Davies, M. N. O., & Chappell, D. (2004). Online computer gaming: A comparison of adolescent and adult gamers. *Journal of Adolescence*, 27, 87 – 96.
10. Indrašienė, V., Suboč, V. (2010). Mokinių mokymosi motyvacijos silpnėjimo veiksniai. *Socialinis darbas*, 9(1), 107 – 113.
11. Klassen, R. M., & Kuzucu E. (2009). Academic procrastination and motivation of adolescents in Turkey. *Educational Psychology*, 29(1), 69 – 81.
12. Lepper, M. R., Corpus, H. J. & Iyengar, S. S. (2005). Intrinsic and Extrinsic Motivational Orientations in the Classroom: Age Differences and Academic Correlates. *Journal of Educational Psychology*, 97(2), 184 – 196.
13. Leung, L. (2004). Net – generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 333 – 348.
14. Manzo, K. (2008). Motivating students in the middle years. *Education Week*, 27(28), 21 – 24.

15. Saliené, V. (2011). Mokymosi motyvaciją formuojantys veiksniai: lietuvių kalba 6 klasėje. *Žmogus ir žodis*, 13(1), 100 – 104.
16. Sharif, I., & Sargent, J. D. (2006). Association between television, movie, and video game exposure and school performance. *Pediatrics*, 118(10), 61 – 70.
17. Smahel, D., Blinka, L., & Ledabyl, O. (2008). Playing MMORPGs: Connections between Addiction and Identifying with a Character. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 715 – 718.
18. Suhail, K., & Bargees, Z. (2006). Effects of excessive use on undergraduate students in Pakistan. *CyberPsychology and Behavior*, 9(3), 297 – 307.
19. Tammelin, T., Ekelund, U., Remes, J., ir kt. (2007). Physical activity and sedentary behaviors among Finnish youth. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 39, 1067 – 1074.
20. Yee, N. (2006). The labor of fun: How video games blur the boundaries of work and play. *Games and Culture*, 1, 68–71.